

کتابشناسی نقد داستان در ادبیات فارسی

محمود فتوحی

شاخه ادبیات گروه علوم انسانی
معاونت پژوهشی جهاد دانشگاهی

نقد ادبی به شیوه‌ای فنی و روشمند در میان ما ایرانیان سابقه چندانی ندارد، و عمر آن به کمتر از یک قرن می‌رسد، گرچه شاعران و نویسندگان گذشته در باره طرز نوشتن و سرودن و سبک و سیاق شاعری و نویسندگی سخن فراوان گفته‌اند اما این گفته‌ها، پراکنده، فاقد نظم و انسجام بوده و اغلب احساسی و تأثیری و بدون استدلال است و مبتنی بر نظریه ادبی نیست، برخی معتقدند که نقد ادبی وقتی به وجود می‌آید که زمینه برای آفرینش ادبیات خوب فراهم نباشد (ادوارد براون / تاریخ ادبیات) شاید این نظر در باره شعر فارسی تا حدودی صدق کند اما عام و پذیرفتنی نیست. نقد در ایران نه قدمت و استواری نقد ادبی عرب را دارد و نه کهنگی و قدمت نقد غرب را که از فکر و خرد یونانی مایه می‌گیرد. در قلمرو داستان‌نویسی نیز عمر داستان‌نویس ایرانی از صدسال فراتر نمی‌رود و نقد داستان به تبع آن نوپا و تازه است، آثاری که به زبان فارسی به نقد داستانهای فارسی پرداخته‌اند از لحاظ کمیت در خور توجه‌اند. بویژه در حوزه مقالات انتقادی و تک‌نگاریهای نقد و با همه سن و سال کمی که از نقد داستان می‌گذرد امیدوارکننده است.

منتقدان ادبیات داستانی، عمدتاً فعالیت خود را بر محور نقدهای پراکنده و تک‌نگاریهایی در باره نویسندگان برجسته متمرکز کرده‌اند، کتابها و مقالاتی که این سالها در این زمینه منتشر شده حوزه مختصری از ادبیات داستانی را به نقد و تصویر کشیده‌اند. در این میان کمتر اثری به چشم می‌خورد که

نگرشی تاریخی بر داستان‌نویسی نوین ایران افکنده باشد و سیر تاریخی داستان فارسی را بررسی کند و چنین آثاری بسیار اندک و انگشت‌شمارند. در این مختصر قصد آن است که نمایی توصیفی از نقد ادبیات داستانی در زبان فارسی به خوانندگان علاقه‌مند عرضه شود. برای چنین مقصودی به کتابهای چاپی بسنده شده و از مقالات که این مقال‌گنجایی آن را ندارد صرف نظر شده است. کتابهایی که به نقد داستان مربوط می‌شود به سه دسته تقسیم شده‌اند تا خواننده در وصول به مقصود راحت‌تر باشد.

فخست کتابهایی که اختصاصاً در باره ادبیات داستانی ایران نگاشته شده است. و شامل آثار تحلیلی و تکنگاریهای نقدی مجموعه‌های انتقادی، گفتگوها، کتابهای کاربردی (آموزش نویسندگی و نقد) و کتابشناسی می‌شود.

دوم، کتابهایی که در باره هنر داستان‌نویسی و نقد داستان توسط نویسندگان خارجی نوشته شده و در ایران ترجمه آن چاپ شده است. این دسته از کتابها اغلب کاربردی‌اند و به تبیین شیوه‌های نقد و ماهیت ادبیات داستانی پرداخته‌اند.

سوم: آثار نظری که به بحث از ادبیات، فلسفه ادبیات، تئوریهای ادبی نقد نظری، تاریخچه نقد در جهان و... پرداخته‌اند، گرچه اختصاص به ادبیات داستانی ندارند اما برای شناخت آن بسیار کارآمد و سودمندند امید آن داریم که بتوانیم بزودی کتابشناسی جامعی از نقد ادبی در ایران به علاقه‌مندان تقدیم کنیم.

- آرزو، محمد حجازی، امیرکبیر، تهران ۱۳۵۱. چ سوم، ص ۷۶ تا ۸۵ در باره داستان‌نویسی

- آشنایی با صادق هدایت، م. ف فرزانه، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۲، ۴۵۰ ص.

۱ - آنکس که با سایه‌اش حرف می‌زد (هدایت)، صادق همایونی، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۷۳

۲ - ادبیات داستانی، جمال میرصادقی، انتشارات شفاء، تهران، ۱۳۶۶ ج ۲ با تجدیدنظر

- ادبیات نوین ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی، ترجمه و تدوین یعقوب آژند، امیرکبیر، تهران،

۱۳۶۳، ۴۲۰ ص ۱۲۶ تا ۱۵۳ (میراث قصه‌نویسی جلال آل احمد و ص ۲۱۶ تا ۲۲۸

قصه‌نویسان معاصر)

- ادبیات داستانی در ایران و ممالک اسلامی - ترجمه و تدوین یعقوب آژند، ناشر آرمین، تهران،

۱۳۷۳، ۱۸۹ ص

- ارزیابی شتابزده، جلال آل احمد، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۷

- از چشم برادر، شمس آل احمد، انتشارات کتاب سعدی، تهران، ۱۳۶۹

- از صبا تا نیما، یحیی آرمین پور انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۱ دو جلد

- اندیشه‌ها و کلیشه‌ها، فریدون تنکابنی، جهان کتاب، تهران، ۱۳۵۷، داستان کوتاه معاصر ص

- این است بوف کور، م. ی. قطبی. انتشارات زوار، تهران، چ ۱، ۱۳۵۰-۲۱۳۵۷-۲۱۳ ص
- بازآفرینی واقعیت، محمدعلی سپانلو، انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۶۸، ۶۲۰ ص
- بدون مقدمه (در نقد و تفسیر ادبیات معاصر) رضا رحیمی، مؤسسه فرهنگی ماهور، تهران، ۱۳۷۰، ۲۷۱ ص
- برخی از نویسندگان پیشگام امروز - علی اکبر کسمایی، شرکت مؤلفان و مترجمان ایران، تهران، ۱۳۶۲، ۲۲۱ ص
- بررسی ادبیات امروز ایران، محمد استعلامی، انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ چهارم ۱۳۵۵، (ص ۱۰۰ تا ۱۳۰)
- بررسی تطبیقی خشم و هیاهو و شازده احتجاب، صالح حسینی، انتشارات نیلوفر، تهران، ۱۳۷۲، ۱۰۶ ص
- بررسی شعر و نثر فارسی معاصر، محمود کیانوش، انتشارات مانی ۱۳۵۱
- بررسی قالبهای ادب معاصر، محمدحسین عباسپور تمیجانی، انتشارات گوتبرگ، تهران، [بی تا]
- بوف کور هدایت، دکتر محمدعلی همایون کاتوزیان، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۳
- پیش از آنکه سرها بیفتند (نقدی بر کتاب رازهای سرزمین من - براهتی) رضا رهگذر، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۶۸، ۳۰۱ ص
- تأملی در باب داستان، محسن سلیمانی، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۶۲ - ۱۳۵ ص
- تراژدی فرهنگ، فخرالدین شادمان - کتابخانه طهوری، تهران، ۱۳۴۶ (زبان داستان ۱۹۳ تا ۲۲۳)
- تصویر زن در ده سال داستان نویسی انقلاب اسلامی، زهرا زواریان، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی - تهران، ۱۳۷۰، ۱۰۰ ص
- جلال آل احمد، مردی در کشاکش تاریخ معاصر، چاپ شفق، تبریز ۱۳۵۷
- جمالزاده و افکار او، م. مهرین. با مقدمه ع. وزیری. انتشارات آسیا، تهران، ۱۳۴۲، ۱۶۰ ص
- جنون نوشتن، رضا براهنی، انتشاراتی رسام، تهران، ۱۳۷۰، ۷۸۶ ص (گزیده آثار نقد شعر و نقد قصه)
- جهان داستان، جمال میرصادقی، نشر نارون، تهران، ۱۳۷۲، ۳۷۴ ص
- چشم در چشم آینه (چند نقد و یک گفتار) محسن سلیمانی. انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۵ - ۱۳۸ ص
- داستان، تعاریف، ابزارها و عناصر، - ناصر ایرانی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تهران، ۱۳۶۴ - ۲۳۳ ص

- داستان چیست؟ و چگونه نوشته می‌شود؟ جواد نعیمی، کتابستان مشهد، مشهد، ۱۳۷۰، ۷۴ ص
- داستان کوتاه ایران. محمد بهارلو (انتخاب، مقدمه و تفسیر)، طرح نو، چ دوم، تهران، ۱۳۷۳ - ۶۵ ص
- داستان‌نویسی چگونه وارد زبان پارسی شد؟ حسین احمدی. چاپخانه اختر، تبریز، ۱۳۲۹، ۹۶ ص
- داستان‌نویسی و اصول نگارش، محمد مصصامی، اصفهان [بی‌تا]. ۱۳۴۴ ۲۰۴ ص
- داستان و داستان‌نویسی، منصور یاقوتی، انتشارات پیوند، تهران، ۱۳۵۷ (داستان‌نویسی برای کودکان)
- داستان یک روح (شرح و متن بوف کور)، سیروس شمسبیا، انتشارات مجید و فردوس، تهران، ۱۳۷۰
- دانش مسلمین، محمدرضا حکیمی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۵۶ (قصه‌نویسی اسلامی، ۲۱۱ تا ۲۳۷)
- درآمدی بر اومانیسیم و رمان‌نویسی، شهریار زرشناس، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۷۰ ۱۸۲ ص
- درآمدی بر سبک‌شناسی در ادبیات. دکتر محمود عبادیان، انتشارات آوای نور. تهران، ۱۳۷۲
- درآمدی بر سبک و سبک‌شناسی در ادبیات. دکتر محمود عبادیان، نشر جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۶۸ - ۱۸۶ ص
- در پیرامون ادبیات، محمدعلی سپانلو، انتشارات گام، تهران، ۱۳۵۳
- درد اهل قلم، محمدباقر مؤمنی [بی‌تا-بی‌تا]، تهران، احتمالاً در ۱۳۵۶ چاپ شده است.
- دژدری - ضیاءالدین سجادی و طلعت بصاری، نشر آرمان، ۱۳۵۶ - ص ۴۸ تا ۵۲
- دونقد (سفری به کلیدر) پرتو نوری علاء، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۶۴
- ده شب، هوشنگ گلشیری، (مقاله جوانمرگی در نثر معاصر فارسی) انتشارات امیرکبیر - تهران، ۱۳۵۶
- ذهنیت و زاویه دید در نقد و نقد ادبیات داستانی، علی حائری، نشر کوبه - ۱۳۶۹ (نقدی بر چند کتاب)
- رازهای سرزمین من را چه کسی می‌داند، مصطفی فعله‌گری، انتشارات خنیا، تهران، ۱۳۶۸.
- رد، گفت‌وگزار سپنج، محمود دولت‌آبادی، نشر چشمه و پارسی، تهران، ۱۳۷۱، ۳۹۲ ص
مجموعه مقالات و نقدها و گفت‌و شنودها
- رودررو، محمدباقر مؤمنی. انتشارات شهابنگ، تهران، ۱۳۵۶
- روش نویسندگان بزرگ معاصر، حسین رزمجو، انتشارات توس، تهران، ۱۳۷۱

- سرچشمه‌های داستان کوتاه فارسی، کریستف بالایی و میشل کویی پرس - ترجمه دکتر احمد کریمی حکاک - پاپیروس - تهران، ۱۳۶۶
- سرگذشت و کار جمالزاده م. مهرین. کانون معرفت، تهران، ۱۳۴۲، ۳۳۶ ص
- شش مقاله در باره هنر و ادبیات داستانی، شهریار زرشناس، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۷۱، ۸۰ ص
- شعله‌های جاوید فریدون کار، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۶
- صادق هدایت در گذر زمان - موسی الرضا طایفی اردبیلی، انتشارات ایمان، تهران، ۱۳۷۲، ۲۴۰ ص
- صادق هدایت از افسانه تا واقعیت، محمدعلی همایون کاتوزیان، مترجم فیروزه مهاجر، ویراستار عباس مخبر نشر طرح نوچ اول ۱۳۷۲
- صادق هدایت و مرگ نویسنده، دکتر محمدعلی همایون کاتوزیان، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۲
- ۱۸۹ ص
- صدسال داستان نویسی در ایران، حسن عابدینی، نشر تندر، تهران، ۱۳۶۶ دو جلد ج ۲، ۱۳۶۹
- صمد بهرنگی آن‌گونه که بود (نگاهی دیگر به قصه‌ها و آراء صمد بهرنگی) رضا رهگذر، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۷۲، ۲۳۰ ص
- صوفیانه‌ها و عارفانه‌ها - نادر ابراهیمی، نشر گستره، تهران، ۱۳۵۷ (تاریخ تحلیلی پنجهزارسال ادبیات داستانی ایران)
- طبقه‌بندی قصه‌های ایران، اولریش مارزُلف - ترجمه کیکاوس جهاننداری، انتشارات سروش تهران،
- طریقه نویسندگی و داستان‌سرایی، گفتار و نگارش محمدعلی جمالزاده - انتشارات دانشگاه پهلوی شیراز، ۱۳۴۵، ۲۲۱ ص
- عناصر داستان - جمال میرصادقی - انتشارات شفا - تهران، ۱۳۶۴
- فرهنگ داستان‌نویسان ایران، حسن عابدینی، انتشارات، تهران، دیران - تهران، ۱۳۶۹، ۱۷۸ ص (کتابشناسی - فرهنگواره داستان و نمایش، دکتر ابوالقاسم رادفر، انتشارات اطلاعات، تهران، ۱۳۶۶
- قصه، داستان کوتاه، رمان، جمال میرصادقی، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۶۰، ۳۳۹ ص
- قصه‌نویسی، رضا براهنی، نشر نو، تهران، ج ۳، ۱۳۶۲، هیجده + ۷۴۲ ص.
- قلمرو قلم در آیین نگارش فارسی.؟، تهران، [بی‌نا] ۱۳۵۱. داستان‌پردازی ص ۹۴-۱۰۰
- کاوشی در آثار و افکار و سبک نوشتار جلال آل‌احمد، غلامرضا پیروز، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۷۲ - ۱۸۱ ص

- کتابشناسی ادبیات داستانی ایران از آغاز تا سال ۱۳۷۰، یعقوب آژند، تهران، ۱۳۷۲
- کتابشناسی داستان کوتاه، فرشته مولوی
- کتابشناسی داستانهای کوتاه و رمان جنگ در ایران، حسین حداد. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. تهران، ۱۳۷۲
- کتابشناسی صادق هدایت، محمدگلین، انتشارات توس. تهران، ۱۳۵۴
- کدام درست است، رضا رهگذر، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۷۳، ۲۷۲ ص. پنج مقاله و پنج گفتگو پیرامون ادبیات معاصر کشور
- گامی به پیش، منصور یاقوتی، انتشارات مرجان، تهران، ۱۳۷۲، ۴۰ ص (نقدی بر ...)
- گزیده ده سال داستان نویسی در انقلاب اسلامی، ابراهیم حسن بیگی، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۶۸ (همراه با شرح حال مختصری از چهارده نویسنده)
- کیمیا و خاک. رضا براهنی، نشر مرغ آمین، تهران، ۱۳۶۴ ج ۳ - ۱۳۶۸ ص ۱۷۶
- ما نیز مردمی هستیم، گفتگو با محمود دولت آبادی در بارهٔ رمانهایش - امیرحسین چهل تن و ریدون فریاد. نشر چشمه. تهران، ج اول ۱۳۶۸ ج دوم ۱۳۷۳
- مایهٔ داستان، مهدی نجوانی، حوزهٔ هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۷۲ ۱۰۸ ص
- مراحل خلق داستان (به همراه پنج گفتگو) محمدحنیف، حوزهٔ هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۷۲، ۱۶۰ ص
- مرگ رنگ، الهام مهویزانی، (نقد و بررسی رمان سمفونی مردگان عباس معروفی) انتشارات روشنگران، تهران، ۱۳۷۲
- منشأ شخصیت در ادبیات داستانی شیرین دخت دقییان [بی‌م] ناشر نویسنده ۱۳۷۱ ۲۷۵ ص
- موقعیت کلی هنر و ادبیات کنونی، محمود دولت آبادی، تهران، ۱۳۵۲
- میعاد با جلال، مهرزاد جهانی. تهران، ۱۳۶۲
- ناگزیری و گزینش هنرمند، محمود دولت آبادی. تهران، ۱۳۵۳
- نامه‌های جلال آل احمد، علی دهباشی، تهران، ۱۳۶۷، ج ۱
- نخستین کنگرهٔ نویسندگان ایران، تهران، ۱۳۲۵
- نقد آثار بزرگ علوی، عبدالعلی دستغیب نشر فرزانه، تهران، ۱۳۵۸
- نقد آثار جلال آل احمد عبدالعلی دستغیب. نشر ژرف، تهران، ۱۳۷۱ ۲۷۲ ص
- نقد آثار چوبک، عبدالعلی دستغیب، نشر پازند، تهران، ۱۳۵۳
- نقد آثار صادق هدایت، عبدالعلی دستغیب، انتشارات سپهر، تهران، - زند شیراز ۱۳۵۷
- نقد آثار غلامحسین ساعدی، عبدالعلی دستغیب، انتشارات میرا، تهران، ۱۳۵۲
- نقد آثار م.ا. به آذین (محمود اعتمادزاده) عبدالعلی دستغیب انتشارات چاپار، تهران، ۱۳۵۷

- نقد آثار محمدعلی جمالزاده، عبدالعلی دستغیب، انتشارات چاپار، تهران، ۱۳۵۶
- نقد و تفسیر آثار صادق هدایت، محمدرضا قربانی، نشر ژرف، تهران، ۱۳۷۲، ۲۰۸ ص
- نقد و سیاحت، فاطمه سیاح، به کوشش محمد گلبن، انتشارات توس، تهران، ۱۳۵۴
- نگاهی به ادبیات کودکان قبل و بعد از انقلاب ۲۷ ج رضا رهگذر، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۶۸
- نویسندگان پیشرو ایران، محمدعلی سپانلو، انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۶۶.
- نیم‌نگاهی به هشت سال قصه جنگ، رضا رهگذر، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ۱۳۷۰، ۲۹۹ ص.
- واژگان ادبیات داستانی، محسن سلیمانی، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی، تهران، ۳۷۲، ۳۲۰ ص
- واقعیت اجتماعی و جهان داستان، (جامعه‌شناسی هنر و ادبیات) جمشید مصباحی‌پور ایرانیان، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۸، ۲۷۴ ص (گزارش جامعه‌شناختی از آثار هدایت و جلال آل احمد)
- هنر داستان‌نویسی. ابراهیم یونسی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۴۲۰ ص مصور
- یادداشتهایی در باره قصه‌نویسی و نمایشنامه‌نویسی، محسن مخملباف، حوزه اندیشه و هنر اسلامی، تهران، ۱۳۶۰، ۹۰ ص
- یادنامه جلال، علی دهباشی، تهران، ۱۳۶۴
- دسته دوم کتابهایی که در باره هنر داستان‌نویسی و نقد توسط نویسندگان خارجی نوشته شده و در ایران ترجمه شده است**
- ادبیات داستانی، زمان و واقعیت اجتماعی، میشل زرافا ترجمه نسرين پروینی - کتابفروشی فروغی، تهران، ۱۳۶۸، ۲۷۷ ص
- از روی دست رمان‌نویس، ترجمه محسن سلیمانی، نشر هنر اسلامی، تهران، ۱۳۶۷، ۲۰۳ ص
- در باره رمان و داستان کوتاه. ویلیام سامرست موآم. ترجمه کاوه دهگان، انتشارات محمدعلی علمی، تهران، ۱۳۴۶، ۴۷۴ ص
- پژوهشی در رئالیسم اروپایی، گئورگ لوکاج، ترجمه اکبر افسری، انتشارات علمی و فرهنگی تهران، ۱۳۷۳، ۳۴۶ ص
- تفسیرهای زندگی - ویل و آریل دورانت، ترجمه ابراهیم اشعری، انتشارات نیلوفر، تهران، ۱۳۶۹
- جامعه‌شناسی ادبیات، دفاع از جامعه‌شناسی رمان - لوسین گلدمن ترجمه محمد پوینده - انتشارات

- هوش و ابتکار، تهران، ۱۳۷۱، ۴۱۳ ص
- جنبه‌های رمان، ای.ام. فاستر، ترجمه ابراهیم یونسی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۲۲۰ ص
- چهره‌های ادبی، ماکسیم گورکی، ترجمه علی آزرنگ، نشر روز، تهران، ۱۳۶۸
- حاصل عمر، سامرست موآم. ترجمه عبدالله آزادبان، انتشارات، حبیبی، تهران، ۱۳۴۲.
- داستان معاصر عرب ترجمه محمدجواهر کلام، ناشر مؤلف، تهران، ۱۳۷۲
- داستان و نقد داستان، ترجمه و گزیده احمد گلشیری، نشر جی، اصفهان نشر نگاه، تهران، ۱۳۶۸
- در باره ادبیات، گئورگی پله‌خانوف، ترجمه منوچهر هزارخانی، انتشارات رواق، تهران، [بی تا]
- دنیای قصه‌گویی، بلووسکی آن ترجمه محمدابراهیم اقلیدی، انتشارات سروش، تهران، ۱۳۶۶، ۳۵۲ ص مصور
- ده گفتگو - (از ده نویسنده و منتقد) ترجمه احمدپوری، نشر چشمه، تهران، ۱۳۶۹، ۱۸۷ ص
- راهنمای رویکردهای نقد ادبی، (چهار استاد دانشگاه) ترجمه زهرا میهن‌خواه انتشارات اطلاعات تهران، ۱۳۷۰، ۳۶۲ ص
- رمان به روایت رمان‌نویسان، میریام فریزآلوت، ترجمه علیمحمد حق‌شناس، نشر مرکز، تهران، ۱۳۶۸، ۶۵۴ ص
- رمانتیسیم در فرانسه. فلیپ وان تیژم، ترجمه دکتر غلامعلی سیار، انتشارات بزرگمهر، تهران، ۱۳۷۰، ۱۸۴ ص
- رمان چیست؟ (از نویسندگان مختلف) ترجمه محسن سلیمانی، انتشارات برگ، تهران، ۱۳۶۶، ۱۸۳ ص
- ریخت‌شناسی قصه ولادیمیر پراپ / ترجمه م. کاشیگر، نشر روز، تهران، ۱۳۶۸
- ریخت‌شناسی قصه‌های پریان، ولادیمیر پراپ، ترجمه فریدون بدره‌ای، انتشارات توس، تهران، ۱۳۶۸، ۲۸۲ ص
- ریشه‌های تاریخی قصه‌های پریان، ولادیمیر پراپ، ترجمه فریدون بدره‌ای انتشارات توس تهران، ۱۳۷۱، ۲۹۲ ص
- زبان رمزی افسانه‌ها، او فلر دلاشو، ترجمه جلال ستاری، انتشارات توس، تهران، ۱۳۶۴، ۱۵۴ ص
- ساخت رمان، ادوین میور، ترجمه فریدون بدره‌ای، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۷۳، ۱۲۰ ص
- شیوه تحلیل رمان، جان پیک ترجمه احمد صدارتی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۶۶، ۲۱۰ ص
- شیوه‌های داستان‌نویسی، پتر وستلند، محمدحسین عباسپور تمیجانی، نشر مینا - تهران، ۱۳۷۱
- عصر بدگمانی (گفتاری چند در باره رمان) ناتالی ساروت، ترجمه اسماعیل سعادت انتشارات

نگاه، تهران، ۱۳۶۴، ص ۱۴۱

- فردیت خلاق نویسنده و تکامل ادبیات، ماکسیم گورکی، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۶۴

- قصه‌گویی و نمایش خلاق، دیویی چمبرز، ترجمه ثریا قزلباش، مرکز نشر دانشگاهی، تهران،

۱۳۷۲، ۱۱۴ ص

- کار نویسنده، ایلیا ارنبورگ، ترجمه احمد مینوچهر، انتشارات مهر، تهران، ۱۳۳۳

- واقع‌گرایی و داستان بلند، جان آیداک، ترجمه سیاوش روزبهان، تهران، ۱۳۵۱، ۳۲ ص

- هدف ادبیات، ماکسیم گورکی، ترجمه م. شفیع‌بها، انتشارات یوش، تهران، ۱۳۵۴

- هنر رمان، میلان کوندرا، ترجمه پرویز همایون‌پور، نشر گفتار، تهران، ۱۳۷۲، ۲۸۶ ص

- هنر نویسندگی خلاق، ایزابل زیگلر، ترجمه خداداد موقر، انتشارات پائوس، تهران، ۱۳۶۸،

۲۲۴ ص

دسته سوّم: آثار نظری که به بحث از ادبیات فلسفه ادبیات، تئوریهای ادبی، نقد نظری

و... پرداخته‌اند

- آشنایی با نقد ادبی، عبدالحسین زرین‌کوب، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۷۲، ۵۰۸ ص

- ادبیات از نظر گورکی، ماکسیم گورکی، ترجمه ابوتراب باقرزاده، انتشارات شبگیر و بهاران

تهران،

- ادبیات چیست، ژان پل سارتر، ترجمه ابوالحسن نجفی، مصطفی رحیمی، انتشارات کتاب زمان،

تهران، چ اولی [بی‌تا]

- ادبیات و بازتاب آن، ویلیام جی. گریس، ترجمه بهروز عرب‌دفتری، انتشارات نیما، تیسرز

۱۳۶۷، ۲۲۳ ص

- انواع ادبی، سیروس شمس‌یا، انتشارات باغ آینه، تهران، ۱۳۷۰، ۳۹۹ ص

- پیش‌درآمدی بر نظریه ادبی - تری ایگلتن، ترجمه عباس مخبر، نشر مرکز، تهران، ۱۳۶۸،

۳۲۱ ص

- تاریخ رئالیسم، بورس ساجکف، ترجمه محمدتقی فرامرزی، نشر تندر، تهران، ۱۳۶۲

- حلقه انتقادی، دیوید کورترهوی، ترجمه مراد فرهادپور، انتشارات گیل و روشنگران، تهران،

۱۳۷۱، ۳۶۸ ص (ادبیات، تاریخ، هرمنوتیک فلسفی)

- در باره ادبیات و نقد ادبی، دکتر خسرو فرشیدورد، انتشارات امیرکبیر، ۲ ج، تهران، ۱۳۶۳

- دیدگاههای نقد ادبی و چند مقاله از تی‌اس الیوت، ولبور اسکات، ترجمه فریبرز سعادت،

انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۴۸

- راهنمای نظریه‌های ادبی معاصر، رمان سلون، ترجمه عباس مخبر، طرح نو، تهران، ۱۳۷۲

- رسالت ادبیات، کنستانتین قدین، ترجمه اسد پیرانفر، انتشارات تکامل، ۱۳۵۴
- رسالت زبان و ادبیات، آلکسی تولستوی، ترجمه م.ح روحانی، انتشارات توکا، تهران، ج اول ۱۳۵۳، ج دوم ۱۳۵۷، ۱۹۲ ص
- رمانتیسیم در فرانسه، فیلیپ وان تیزم، غلامعلی سیار، انتشارات بزرگمهر، تهران، ۱۳۷۰، ۱۸۴ ص
- رئالیسم و ضد رئالیسم در ادبیات، سیروس پرهام (میترا)، انتشارات نیل، تهران، ۱۳۲۶
- زبان‌شناسی و نقد ادبی، راجر فالن - یا کوبسون دیوید لاج، ترجمه مریم خوزان، حسین پاینده، نشر نی، تهران، ۱۳۶۹، ص ۱۲۱ ص
- زندگی در دنیای متن، پل ریکور، ترجمه بابک احمدی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۳، ۱۵۱ ص
- ساختار و تویل متن، بابک احمدی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۰، ۷۶۰ ص، دو جلد
- سخن‌سنجی، لطفعلی صورنگر، کتابخانه ابن‌سینا، تهران، ۱۳۴۶، ج پنجم، ۲۰۳ ص
- سیری در ادبیات غرب، جی‌بی پرستلی، ترجمه ابراهیم یونسی، انتشارات امیرکبیر ۱۳۵۶
- شیوه‌های نقد ادبی، دیوید ویچر، ترجمه محمدتقی صدقیانی، دکتر غلامحسین یوسفی، انتشارات علمی، تهران، ۱۳۶۶، ۶۲۷ ص
- گروتسک در ادبیات، فیلیپ تامپسون، ترجمه غلامرضا امانی، نشر شیوا، تهران، ۱۳۶۹
- گفتاری درباره نقد، گراهام هوف، نسرین پروینی، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۵، ۲۱۵ ص
- مارکسیسم و نقد ادبی، تری ایگلتن، ترجمه س. آوند، انتشارات رزم، تهران، ۱۳۵۸
- معنی ادبیات، علیرضا حافظی، انتشارات نیلوفر، تهران، ۱۳۷۰، ۱۲۲ ص
- مقالات نقد ادبی، شامل بودلر، ترجمه مرجان نریمانی، ناشر مترجم، تهران، ۱۳۷۲، ۱۳۳ ص
- مکتبهای ادبی، سیدرضا سیدحسینی، انتشارات نیل، تهران، ج اول، ۱۳۴۴ با مقدمه میترا
- نقد ادبی عبدالحسین زرین‌کوب، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۵۴، ۲ ج
- نقد ادبی، ژ. س کارلونی - ژان.س. فیلو، ترجمه نوشین پزشک، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۶۸، ۱۲۱ ص
- نقد تفسیری، رولان بارت، ترجمه محمدتقی غیائی، انتشارات بزرگمهر، تهران، ۱۳۶۸، ۲۵۳ ص
- نقد تکوینی (نقد ساختگرایی تکوینی)، لوسین گلدمن، ترجمه محمدتقی غیائی، انتشارات بزرگمهر، تهران، ۱۳۶۹، ۱۸۲ ص